

Dino Softić
Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
Ivana Lučića 3
Dvopredmetni studij povijesti i sociologije
3. godina
dino.softic13@gmail.com

Founding Weimar: Violence and the German, Revolution of 1918-1919, Mark Jones

Mark Jones docent je globalne historije na University Collegeu u Dublinu. Njegovo su područje znanstvenog interesa revolucije, rat i političko nasilje te je o navedenim temama objavio dvije knjige, *Founding Weimar: Violence and the German Revolution of 1918-1919.* i *Am Anfang war Gewalt.*

Pred kraj Prvog svjetskog rata u Njemačkom Carstvu dolazi do pobuna u kojima pretežito sudjeluju nezadovoljni radnici i vojnici. Navedeni ustanci revolucijom su doveli do rušenja monarhije i uspostave novog režima pod socijaldemokratima 1918. godine. U nastanku nove njemačke države, koju će povjesničari nazvati Weimarskom Republikom, često se zanemaruje aspekt i uloga straha te političkog nasilja koje se odvijalo u počecima njezinapostojanja. Upravo tu tematiku pokušava opisati i prikazati knjiga Marka Jonesa *Founding Weimar: Violence and the German Revolution of 1918-1919.* Knjiga je podijeljena na devet poglavlja koja kronološki prate zbivanja od uspostave Republike u studenom 1918. godine do sloma bavorskih revolucionarnih vlasti u travnju i svibnju 1919. godine. Na kraju knjige iznosi se završna rasprava.

U djelu se detaljno analizira nekoliko značajnih događaja koji se zbivaju u navedenom periodu. U analizi događaja autor pridaje veliku pozornost strahovima i raznim glasinama koje kruže u društvu tog perioda, što dovodi do u javnosti opravdanog političkog nasilja koje će se odvijati na ulicama Berlina 1918. te u Bavarskoj 1919. godine. Glasine i strahove autor potkrepljuje izvorima poput članaka i natpisa raznih dnevnih novina toga doba koje često prenose netočne informacije i izmišljene priče te osobnim dnevnicima, među kojima su dnevnik njemačkog novinara Theodora Wolffa i poznatog književnika Thomasa Manna. Tako-

đer, ističe važnost autosugestije, pojave koja označava očekivanje reakcije na pojedinu akciju, čime akteri uvjere sami sebe da se zbivaju događaji koji se zapravo ne zbivaju. Uz izvore poput dnevnih novina i osobnih dnevnika donesena je i analiza arhivske građe javnih službi, dok se na početku knjige nalaze karte centra i istočnog dijela Berlina, centra Münchena i grada Kiela.

U uvodu se tematiziraju pojmovi nasilja i autosugestije. Nadalje, u početnim poglavljima knjige analiziraju se događaji koji prethode revoluciji i događajima u prvim tjednima revolucije 1918. godine. Pozornost se stavlja na razne strahove, poput straha mornara od totalnog rata. Nakon uspješne pobune u Kielu, Hamburgu, Münchenu i Berlinu (34) javlja se strah od kontrarevolucionarne urote časnika (38, 48, 55). Jones koristi dnevnik Wolffa i Manna kako bi prikazao da je usprkos malom broju žrtava i spoznaji da će većina zahtjeva prosvjednika biti ispunjena bez sile revolucija unijela ogroman strah i među revolucionarima i među kontra-revolucionarima (66). Strah se generira iz autosugestija i mentalnih slika koje su sporadične pucnjave stvarale među suvremenicima. Strah od nasilja u javnosti raste i s oslobađanjem Karla Liebknechta. Uskoro počinju kružiti glasine koje revoluciju karakteriziraju kao nasilnu i boljševičku. U tim glasinama sudjeluju brojne novine liberalnog i konzervativnog karaktera, poput *Deutsche Zeitung* (77), *Deutsche Tageszeitung* (77) i *Süddeutsche Zeitung* (78), koje govore o revoluciji kao o pošasti, dok spartakistički *Rote Fahne* piše o revoluciji koju treba završiti (83).

Prisutnost straha potkrepljuje se i zapisima Thomasa Manna (71), princeze Blücher (72) i Karla Hampea (76). Zbog raznih glasina, pisanja i javnih nastupa Liebknecht postaje centar pozornosti medija i izvor straha (102).

Prva veća posljedica straha zbiva se 6. prosinca, kada vojska puca na spartakistički prosvjed. O tom događaju uskoro prenose i novine, s optužbama da su krivi spartakisti (111 - 113). Naknadne demonstracije spartakista unaprijed su označene kao pokušaji puča i „uličnog terora“, dolazi do straha od potencijalne odmazde spartakista, što se vidi u policijskim izvještajima (116). Prema Mayerovom dnevniku, strah od nasilja osjećaju i Max Weber i Friedrich Meinecke (133).

U narednim poglavljima tematiziraju se sve rašireniji strahovi od nasilne revolucije i nove etape političkog nasilja. Ta se etapa nazire nakon što socijaldemokratska vlada na Badnjak 1918. godine otvoreno šalje vojsku na Narodnu mornaričku diviziju. Vojska je poražena, a situacija je razriješena nagodbom (140). Nagodba je percipirana kao poraz vlade, od koje se traži da svoju moć pokaže „omnipotentnom“, to jest da svaki neposluš slomi nasiljem (141). Iako spartakisti nisu bili povezani s mornaričkom divizijom, javnost i mediji su poraz vojske autosugestijom povezali s glasinom Deutsche Zeitunga da se spartakisti spremaju preuzeti vlast (145). Koristeći arhivsku građu, autor glasinu povezuje s malim antivladinim prosvjedom 25. prosinca koji kulminira upadom u redakciju Vorwärtsa, novina SPD-a. (146 - 148). Također, iz Mayerova i Mannova dnevnika doznaje se da je ta glasina dovela do straha od izbivanja građanskog rata (148 - 149). Nadalje, autosugestije su imale velik utjecaj na ustanak 6. siječnja, što je potkrijepljeno svjedočanstvima Georga Ledeboura (180). Razne glasine o masovnoj spremnosti naroda na rušenje vlade dovode do hitrog i neorganiziranog poziva na ustanak spartakista (181). Ustanak nije doživio vrhunac koji se očekivao; prema

katoličkim novinama Germania, s vremenom i početna potpora opada (191 - 192). Natpisi u SPD-ovom Vorwärtsu i spartakističkom Rote Fahneu ocrtavaju političku klimu koja ne dopušta mirno razrješenje sukoba, a takav primjer slijede i ostale novine (192 - 195).

Završna poglavlja knjige posvećena su zadnjoj etapi nasilja, obilježenoj reakcijom vlasti i konačnim obračunima s revolucijom u Berlinu i Bavarskoj. Jones ponavlja kako je prisutan nerealno velik strah od Rose Luxemburg i Karla Liebknechta; taj strah objašnjava pomoću svjedočanstava vojnika koji su tvrdili da je Luxemburg iz strojnice pucala na njih za vrijeme ustanka, što se pokazalo neistinitim (212 - 213). Osim pogrešnih svjedočanstava, strah posljedično u vojnicima i vladinim snagama budi želju za odmazdom, koja nastupa ubrzo nakon sloma ustanka, kada su u vojarni ubijena sedmorica pobunjenika. Ubojstva su opisana pomoću svjedočanstava vojnika, preuzeta iz arhive sudskog procesa, no sva svjedočanstva daju različit tijek događaja (213 - 216). Velika se pažnja posvećuje ubojstvima Luxemburg i Liebknechta i raznim teorijama o njihovu ubojstvu (238 - 240).

Nadalje, analizira se obrazac vladinog djelovanja, kao i uloge straha i glasina za vrijeme generalnog štrajka u Berlinu u ožujku 1919. godine. Čak i prije izbijanja nasilja provladine novine govore o apokaliptičnom stanju u Berlinu, dok Rote Fahne koristi nasilni rječnik u pokušaju da spartakisti preuzmu navedene demonstracije, što ponovno dovodi do radikalizacije i nemogućnosti mirnog rješenja (260 - 262). Uslijed izbijanja nasilja prosvjednici su zauzeli policijsku stanicu u Lichtenbergu. Preuzimanje policijske stanice postaje ključni katalizator za vladinu represiju. Uskoro se širi vijest o masovnim ubojstvima policajaca, na što Vlada reagira

dopuštanjem vojsci da smaknu svakog prosvjednika na licu mjesta, čemu podršku daju i provladine novine. Iako će se informacija o ubojstvima u Lichtenbergu uskoro pokazati lažnom, odmazda vlade već je počela. Ona je proglasila konačnu pobjedu nad "boljševicima", a smaknuća i zločine opravdala kao nužnu obranu (280 - 283).

Posljednji nasilni događaji koji se u djelu analiziraju su ubijanja i represija u Bavarskoj. Dinamika nasilja u Bavarskoj obilježena je proširenjem prijašnje vladine naredbe o ubijanju na licu mjesta na područje Bavorske, kao i ubijanjem "talaca", najčešće percipiranih kao neprijatelja revolucije, od strane revolucionara (291 - 300). Iako mediji prenose točne vijesti o ubojstvima talaca, često ubojstva prikazuju brutalnijima i masovnijima. Ubojstva vladinih snaga mediji, a i sama vlast, opravdavaju i počinitelji bivaju nekažnjenima (317). Na temelju svega iznesenoga, Jones konačno zaključuje da je Weimarska Republika zasnovana na nasilju (324 - 327).

Knjiga *Founding Weimar: Violence and the German Revolution of 1918-1919* na zanimljiv način pristupa fenomenu revolucije u Njemačkoj 1918. i 1919. godine. Povezivanjem novinskih članaka i zapisa privatnih dnevnika s arhivskom građom rekonstruiraju se događaji 1918. i 1919. godine, što nam omogućuje da uvidimo kakvu ulogu strah, glasine i neprovjerene vijesti imaju na percepciju događaja u javnosti. Također, ističe se kako iskrivljene percepcije i strah dovode do sve većeg političkog nasilja, koje Jones vidi kao temelj nove njemačke republike. Djelo predstavlja kvalitetnu sintezu raznih aspekata koji su obilježili njemačku revoluciju. Obogaćeno je slikama koje su nastale za vrijeme događaja i popraćeno brojnim izvorima koji omogućuju dublji uvid u tematiku knjige.

Iako djelo obrađuje problem informiranja, neprovjerenih vijesti i autosugestija te istražuje kakav utjecaj vijesti imaju na javnost i političke aktere tijekom uspostave Weimarske Republike, možemo povući paralelu s današnjim načinima medijskog izvještavanja. Mediji današnjice masovniji su, povezaniji i brži od medija s početka 20. stoljeća, no problem neprovjerenih vijesti u kojima se iznose informacije upitne točnosti ostaje. Dakako, današnji mediji često doskaču i međusobnom kopiranjem informacija i vijesti te se natječu u želji da prvi prenesu vijest. Javnost tako, pročitavši istu vijest u većini mainstream medija, zaključuje i pretpostavlja istinitost navedene vijesti. Osim slijepog kopiranja i reprodukcije iste informacije, današnji su mediji, kao i mediji ranog 20. stoljeća, jednako 'obojani': uvelike su vezani uz stranke, interesne skupine i samu vlast. Nezavisnost medija ideal je koji ćemo teško dostići. Upravo zbog toga trebamo kritički pristupiti konzumiranju informativnog sadržaja i osvijestiti veliku ulogu medija u formiranju javnog mišljenja o važnim društvenim pitanjima suvremenog doba.